

הכנסת העשרים

יוזמים: חברי הכנסת
אברהם דיכטר
אברהם נגוסה
טלי פלוסקוב
מרדכי יוגב
ינון מגל
יואב קיש
נאוה בוקר
בצלאל סמוטריץ'
אורלי לוי אבקסיס
רוברט אילטוב
חמד עמאר
דוד אמסלם
דוד ביטן
אלי כהן

1989/20/פ

הצעת חוק-יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי

1. עקרונות יסוד
- (א) מדינת ישראל היא הבית הלאומי של העם היהודי, בו הוא מממש את שאיפתו להגדרה עצמית על פי מורשתו התרבותית וההיסטורית.
- (ב) הזכות למימוש ההגדרה העצמית הלאומית במדינת ישראל ייחודית לעם היהודי.
- (ג) האמור בחוק-יסוד זה או בכל דבר חקיקה אחר יפורש לאור הקבוע בסעיף זה.
2. מטרה
- חוק-יסוד זה, מטרתו להגן על מעמדה של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, כדי לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל.
3. המנון, דגל וסמל
- (א) המנון המדינה הוא "התקווה".
- (ב) דגל המדינה הוא לבן, שני פסי תכלת סמוך לשוליו ומגן-דוד תכול במרכזו.

- (ג) סמל המדינה הוא מנורת שבעת הקנים, עלי זית בשני צדדיה, והמילה "ישראל" למרגלותיה.
4. בירת המדינה ירושלים היא בירת ישראל.
5. שפה (א) עברית היא שפת המדינה. (ב) לשפה הערבית מעמד מיוחד במדינה, לדובריה זכות נגישות לשונית לשירותי המדינה; הכול כפי שייקבע בחוק.
6. שבות כל יהודי זכאי לעלות ארצה ולקנות את אזרחות מדינת ישראל על פי חוק.
7. קיבוץ גלויות המדינה תפעל לקיבוץ גלויות ישראל.
8. הקשר עם העם היהודי בתפוצות (א) המדינה תפעל לחיזוק הזיקה בין ישראל ובין יהדות התפוצות. (ב) המדינה תפעל לשימור המורשת התרבותית וההיסטורית של העם היהודי בקרב יהדות התפוצות.
- (ג) המדינה תושיט יד לבני העם היהודי הנתונים בצרה ובשביה בשל יהדותם.
9. שימור מורשת (א) כל תושב ישראל, ללא הבדל דת או לאום, רשאי לפעול לשימור תרבותו, מורשתו, שפתו וזהותו. (ב) המדינה רשאית לאפשר לקהילה, לרבות בני דת אחת או בני לאום אחד, לקיים התיישבות קהילתית נפרדת.
10. הלוח הרשמי הלוח העברי הוא לוח רשמי של המדינה.
11. חג העצמאות וימי זיכרון (א) יום העצמאות הוא יום החג הלאומי של המדינה. (ב) יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ויום השואה והגבורה הם ימי זיכרון רשמיים של המדינה.
12. ימי שבתון ימי השבתון הקבועים במדינת ישראל הם שבת ומועדי ישראל, בהם לא יועסק עובד אלא בתנאים שייקבעו בחוק; בני עדה המוכרת בחוק רשאים לשבות בחגיהם.
13. המשפט העברי ראה בית המשפט שאלה משפטית הטעונה הכרעה, ולא מצא לה תשובה בדבר חקיקה, בהלכה פסוקה או בדרך של היקש מובהק, יכריע בה לאור עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל.
14. שמירת מקומות קדושים המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת ומפני כל דבר העלול לפגוע בחופש הגישה של בני הדתות אל המקומות המקודשים להם או ברגשותיהם כלפי אותם מקומות.

ד ב ר י ה ס ב ר

מטרתו של חוק-יסוד זה היא להגן בחקיקת יסוד על מעמדה של ישראל כמדינתו של העם היהודי בשוויון מעמד להגנה שמעניקה חקיקת היסוד בישראל לזכויות האדם ולאופייה הדמוקרטי של המדינה. יהיה בכך כדי להשלים בחקיקת היסוד של ישראל את השילוב הערכי המאפיין את דרכה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ברוח העקרונות של הכרזת העצמאות.

מדינת ישראל היא מדינה דמוקרטית המחויבת לזכויות האדם והאזרח. בד בבד יש למדינת ישראל ייעוד ייחודי כמדינת הלאום של העם היהודי. היטיב לבטא זאת נשיא בית המשפט העליון שמעון אגרנט בדברים הבאים: "לא יכול להיות ספק בדבר – וכך מלמדים ברורות הדברים שהוצהרו בשעתו בהכרזה על הקמת המדינה – כי לא זו בלבד שישראל היא מדינה ריבונית, עצמאית, השוחרת חופש ומאופיינת על ידי משטר של שלטון העם, אלא גם שהיא הוקמה "כמדינה יהודית בארץ ישראל", כי האקט של הקמתה נעשה בראש וראשונה בתוקף "זכותו הטבעית וההיסטורית של העם היהודי לחיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית, וכי היה בו באקט זה משום הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל".... [זו היא] עובדת יסוד קונסטיטוציונית אשר חלילה לה לרשות כלשהי של המדינה... להתכחש אליה בבואה להפעיל סמכות מסמכויותיה. שאם לא תאמר כן... פירוש הדבר יהיה סתירה מוחלטת להיסטוריה של העם היהודי ולכיסופיו...". (בג"צ 1/65 **יעקב ירדור נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית**, פ"ד יט(3), 365, 385 (1965)). מאז שנאמרו דברים אלו עיגנה הכנסת את ההגנה על זכויות האדם ועל הדמוקרטיה הישראלית בחקיקת יסוד. לפיכך, אך מתבקש כי מפעל חוקי-היסוד בישראל יעגן גם את ערכיה של ישראל כמדינתו של העם היהודי במעמד זהה.

חוק-יסוד זה אף יעגן את מחויבותה הערכית העמוקה של מדינת ישראל כלפי יהדות התפוצות. ישראל רואה עצמה כמדינת לאום המיועדת לכלל יהודי העולם החפצים לעלות אליה וכמחויבת לכלל יהודי העולם באשר הם. בדור האחרון נשמעות לעתים טענות כי זיקה זו הולכת ונחלשת. יש המציגים ירידה בתחושת הקשר בין ישראל לבין יהדות התפוצות הן בקרב ישראלים והן בקרב יהודי התפוצות הצעירים. חוק-יסוד זה המעגן את יסודותיה הציוניים של ישראל כמדינתו של כלל העם היהודי, יחדש את הברית ההיסטורית הזו בין כלל יהודי העולם, יחזק את זיקתם של יהודי התפוצות לישראל ואת זיקתם של הישראלים כלפי יהדות התפוצות.

מעבר להיבט המשפטי המתואר, נחיצותו של חוק-יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי, מקבלת משנה תוקף במיוחד בזמנים אלו בהם יש המבקשים לבטל את זכותו של העם היהודי לבית לאומי בארצו, ואת ההכרה במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. מדינת ישראל הדורשת מיריביה להכיר בה כמדינתו של העם היהודי ומבקשת מתומכיה בעולם גיבוי לדרישתה זו צריכה להיות מסוגלת להכריז בנורמה החקיקתית העליונה הנוהגת בה כי היא עצמה נושאת בגאון את זהותה זו. לחקיקת יסוד כזו תהיה גם השפעה חינוכית רבה במדינה פנימה.

הסעיף הראשון מעגן בחוק-יסוד את מעמדה הבלעדי של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. הסעיף גם קובע כי יש לפרש את כלל המשפט הישראלי לאור עיקרון זה כשם שכבר קבע בית המשפט כי יש לפרש את כלל המשפט הישראלי לאור עקרונות זכויות האדם הקבועים בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. (דנ"פ 2316/95 **עמיאד גנימאת נ' מדינת ישראל**, פ"ד מט(4) 589 (1995)). סעיף זה לא נועד אפוא

להעניק עדיפות לחוק-יסוד זה מול חוקי-היסוד שעוסקים בזכויות אדם אלא דווקא להבטיח שוויון מעמד לחוק-יסוד זה עם אותם חוקי-יסוד. חוק-יסוד זה מפרט היבטים מעשיים המבטאים את היותה של מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, שלחלקם יש ביטוי בחקיקה קיימת: סמלי המדינה (המנון, דגל, סמל), ירושלים כבירתה, שפתה, זכות השבות, קיבוץ גלויות, התיישבות יהודית, הקשר עם יהודי התפוצות, לוח שנה עברי ומקומות קדושים.

הצעות חוק בנושא דומה הונחו על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חברת הכנסת איילת שקד וקבוצת חברי הכנסת (פ/1550/19) ועל ידי חברת הכנסת מירי רגב (פ/2530/19) ועל שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת שרון גל וקבוצת חברי הכנסת (פ/1320/20).

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת זאב אלקין וקבוצת חברי הכנסת (פ/3541/18) ועל ידי חבר הכנסת אריה אלדד (פ/4096/18) ועל שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת זאב אלקין (פ/2502/19).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ג באב התשע"ה – 29.7.15